

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ๒) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลัก อิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์

ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ แบบสอบถามกับ กลุ่มประชากร จำนวน ๘๕ รูป/คน แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยมีการหาคุณภาพ โดย การหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน และมีค่าความ เชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ .๘๕๗ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ซึ่งสามารถสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีกลุ่มสถานเป็นคฤหัสถ์จำนวน ๖๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๕ มีเพศชายจำนวน ๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๙ มีอายุระหว่าง ๓๐ - ๔๐ ปีจำนวน ๔๐ รูป/คน คิดเป็น ร้อยละ ๔๗.๑ มีระดับการศึกษา คือปริญญาตรีจำนวน ๕๐ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๘ มีตำแหน่งงาน คือ ครูอาจารย์จำนวน ๓๓ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๘

๕.๑.๒ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = ๓.๖๓$) เมื่อ พิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านฉันทะ ความพร้อมที่จะกระ ทำงาน ด้านวิริยะ การลงมือทำตามแผนงาน ด้านจิตตะ การเอาใจใส่กวดขันในงาน ด้านวิมังสา การ ติดตามประเมินผลงานอยู่ใน ระดับมากทุกด้าน

๑) ด้านฉันทะ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.66$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านฉันทะ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒) ด้านวิริยะ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.57$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านวิริยะ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๓) ด้านจิตตะ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.64$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านจิตตะ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๔) ด้านวิมังสา การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.64$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านวิมังสา อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๕.๑.๓ แนวทางการประยุกต์ใช้

แนวทางการประยุกต์ใช้ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ บุคลากรต้องยึดหลักอิทธิบาท ๔ บุคลากรควรมีความต้องการใฝ่ใจรักที่จะปฏิบัติงานอยู่เสมอ ปราศจากความท้อแท้ที่จะปฏิบัติงานให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป มีความขยัน หมั่นประกอบการทำงานด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ท้อถอย ต้องตั้งใจรับรู้ ในภารกิจที่ได้รับมอบหมายโดยปฏิบัติงานด้วยความคิด เอาใจใส่ฝักใฝ่ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่งานที่ปฏิบัติอย่างแท้จริง และหมั่นใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญ ตรวจสอบหาเหตุผล ตรวจสอบข้อบกพร่องในงาานนั้นๆ ที่สำคัญต้องรู้จักการวางแผนงาน วัดผลและคิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงงาน ให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับผู้บริหาร และตัวบุคลากรเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญที่จะนำไปสู่ ความสำเร็จได้ในอนาคต

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

๕.๒.๑ ความคิดเห็นของบุคลากรในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์

จากการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า บุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับมากทุกด้าน ($\mu = 3.63$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ทั้งผู้บริหาร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นนักศึกษาฝึกประสบการณ์ มีการบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย เมื่อพิจารณาเป็นด้านสามารภที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

๑) **การบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้านฉันทะ** จากการศึกษ พบว่าบุคลากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านฉันทะ อยู่ในระดับมาก ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหาร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในด้านฉันทะมาก โดยบุคลากรมีความพอใจที่ทำการบริหารทรัพยากรมนุษย์ รักและพอใจในการที่จะได้รับการพัฒนาตนเอง พึงพอใจในหน้าที่ที่ตนกำลังปฏิบัติอยู่ มีความพร้อมที่จะให้มีการพัฒนาตนเองทั้งกายและใจ มีส่วนร่วมในการพัฒนางานในโรงเรียน มีความพอใจที่โรงเรียนมีการพัฒนาอยู่เสมอ มีการพัฒนาด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โรงเรียนยังเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนางานในโรงเรียน โรงเรียนมีการสนับสนุนให้มีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ และ โรงเรียนมีการจัดบุคลากรไปรับการฝึกอบรมภายนอกสถานที่อย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพราะฉันทะมีความหมายว่า ความพอใจ ความรัก ความชอบ ความสนใจในสิ่งที่ทำ คือ มีใจรักการทำงาน เมื่อมีหน้าที่รับผิดชอบในกิจการใดแล้วก็มีจิตใจรักในงานนั้น มีความตั้งใจที่จะทำงานพอใจที่ได้ทำงานชิ้นนั้น ๆ ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ **มาริษา ชุกติพิพงษ์** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ คุณภาพชีวิตในการทำงาน อิทธิบาท ๔ และความผูกพันต่อองค์กร ของ พนักงานบริษัทผลิตภัณฑ์ยานยนต์ ” ผลการศึกษาพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ระดับความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับปานกลาง และอิทธิบาท ๔ อยู่ในระดับสูงพนักงานที่มีระดับการศึกษาและอายุงานต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกัน พนักงานที่มีระดับการศึกษาต่างกัน สถานภาพสมรสต่างกันและอายุงานต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรต่างกัน คุณภาพชีวิตในองค์กรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับองค์การและอิทธิบาท ๔ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันต่อองค์กรคุณภาพชีวิตในการทำงานด้านโอกาสในการก้าวหน้าและความมั่นคง ด้านค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเหมาะสม อิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ สามารถร่วมกันพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กรได้

๒) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้านวิริยะ จากการศึกษา พบว่าบุคลากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านวิริยะ อยู่ในระดับมาก ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้บริหาร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในด้านวิริยะมาก โดยโรงเรียนมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาบุคลากร โรงเรียนมีความพร้อมที่จะพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มีการจัดนิเทศภายในร่วมกับบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ มีการกระตุ้นบุคลากรให้ตื่นตัวในการพัฒนาตนเอง บุคลากรมีความตื่นตัวในการทำงานตลอดเวลา พยายามพัฒนาตนเองให้เกิดความชำนาญในหน้าที่ พยายามศึกษาเพิ่มเติมในงานที่ตนเองปฏิบัติอยู่เพื่อเพิ่มศักยภาพ มีการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำให้โรงเรียนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรให้นำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการพัฒนางาน ทั้งนี้เพราะวิริยะมีความหมายว่า ความขยัน ความพยายามทำงาน มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานด้วยความอดทนอดหยิ่ง ทำงานเต็มความสามารถอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ **พระมหาอุกฤษฏ์ บัวทอง** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ การใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกลุ่ม ๗ ” ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม ๗ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้อิทธิบาท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนครูที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ ต่างกัน และผู้มีประสบการณ์ทำงานต่างกันก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน ส่วนครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนไม่ต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านวิริยะแตกต่างกัน

๓) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้านจิตตะ จากการศึกษา พบว่าบุคลากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านจิตตะ อยู่ในระดับมาก ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้บริหาร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในด้านจิตตะมาก โดยทางโรงเรียนส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน บุคลากรมีความเอาใจใส่ในการพัฒนาตนเอง หมั่นตรวจสอบข้อบกพร่องของตนเพื่อพัฒนาการทำงานในคราวต่อไป โรงเรียนสนับสนุนบุคลากรศึกษาดูงานนอกสถานที่เพื่อกลับมาพัฒนางานของตน บุคลากรมีการฝึกฝนตนเองอย่างสม่ำเสมอ หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาโรงเรียน ทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ เอาใจใส่บุคลากรที่ปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ตรวจสอบงานที่ได้รับมอบหมายอยู่เสมอเพื่อให้งานที่รับผิดชอบมีประสิทธิภาพ ทำงานร่วมกันไม่ทอดทิ้งกันจนกว่างานจะสำเร็จ ทั้งนี้เพราะจิตตะมีความหมายว่า การเอาใจใส่งานที่ทำหมั่นตรวจตรา ไม่ทอดทิ้งจนกว่าจะบรรลุจุดหมาย ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ **พัชรพร วีรสิทธิ์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบห้าประการของบุคลิกภาพและความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคตามหลักอิทธิบาท ๔ ของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานประกันสังคม ” ผลการศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอยู่ใน

สำนักงานประกันสังคมส่วนใหญ่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมียุทธศาสตร์ประกอบด้านฉันทะ และด้านจิตตะอยู่ในระดับปานกลาง

๔) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้านวิมังสา จากการศึกษา พบว่าบุคลากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านวิมังสา อยู่ในระดับมาก ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้บริหาร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านวิมังสา มาก โดยมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเหมาะสม มีการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อให้เกิดการพัฒนามากขึ้น ส่งเสริมให้มีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้น พยายามหาวิธีการต่าง ๆ มาพัฒนาบุคลากรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพโรงเรียนได้ทำการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บ้าง บุคลากรอดทนต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นขณะที่ปฏิบัติงาน บุคลากรทำงานตามความรู้ความสามารถของตน มีการพิจารณาไตร่ตรองในการทำงานที่ได้รับมอบหมายอยู่เสมอ มีการแก้ปัญหาโดยใช้สติปัญญาในการทำงานของตน หาวิธีการที่จะปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพทั้งนี้เพราะวิมังสา หมายถึงพิจารณาไตร่ตรองโดยใช้ปัญญาหาวิธีแก้ไขปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ **ชาตรี แนวจำปา** ได้ทำวิจัยเรื่อง “ การประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร” พบว่าการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร พบว่า บุคลากรมีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า การประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ และด้านจิตตะ ในการปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับมาก สำหรับการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา ในการปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับปานกลาง

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. บุคลากรควรปฏิบัติงานด้วยความสนใจและมุ่งมั่นหวังในผลสำเร็จของงานเหนือสิ่งอื่นใด ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตให้ผลงานที่ได้รับบรรลุตามจุดหมาย

๒. บุคลากรควรปฏิบัติงานทันทีที่ได้รับมอบหมาย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และไม่ละทิ้งงาน พยายามและหมั่นเพียรที่จะหาประสบการณ์ในการปฏิบัติงานให้เพิ่มพูน

๓. บุคลากรควรใส่ใจ ใฝ่รู้ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานอยู่เป็นนิตย์ ทั้งในและนอกเวลางาน รับรู้ และรับผิดชอบในงานอย่างเต็มที่ แม้งานจะมีอุปสรรค เอาใจใส่ในงานและเพื่อนร่วมงาน เมื่อพบปัญหา ก็พร้อมที่จะแก้ไข

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. บุคลากรควรปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจและมุ่งหวังในผลสำเร็จของงานเหนือสิ่งอื่นใด ปฏิบัติงานด้วยความชื่นชมมุ่งหวังให้ผลงานที่ได้รับบรรลุตามจุดมุ่งหมาย
๒. บุคลากรควรปฏิบัติงานทันทีที่ได้รับมอบหมาย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และไม่ละทิ้งงานพยายามและหมั่นเพียรที่จะหาประสบการณ์ในการปฏิบัติงานให้เพิ่มพูน
๓. บุคลากรควรใส่ใจ ใฝ่รู้ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานอยู่เป็นนิตย์ ทั้งในและนอกเวลางาน รับรู้ และรับผิดชอบในงานอย่างเต็มที่ แม้งานจะมีอุปสรรค เอาใจใส่ในงานและเพื่อนร่วมงาน เมื่อพบปัญหา ก็พร้อมที่จะแก้ไข

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการเพิ่มเครื่องมือในการวิจัยให้กว้างขึ้น นอกเหนือจากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ เช่น การสังเกตพฤติกรรม หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ให้ได้ผลตรงกับความจริงที่สุด
๒. ควรศึกษาเรื่องประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ตามหลักอิทธิบาท ๔ กับหน่วยงานที่ยังไม่ได้วิจัย
๓. ควรศึกษาเรื่องประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ด้วยหลักธรรม อื่นๆ เช่น พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔
๔. ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ กับวิทยาลัยการอาชีพ เช่น ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม การพัฒนาการบริหาร